

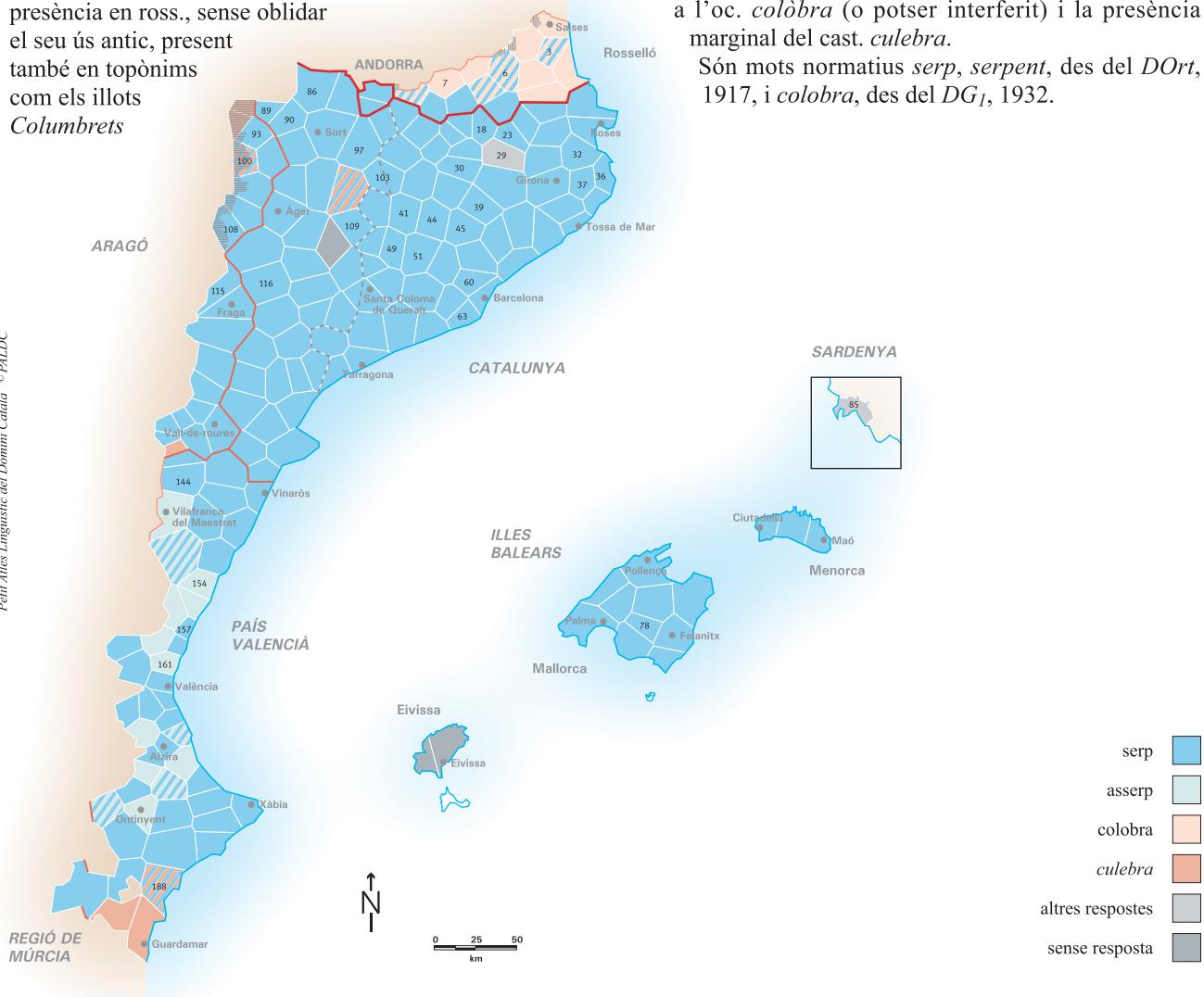
1056

La serp

(ALDC, VII, 1615. La serp)

La *serp* és un ‘rèptil sense potes, de cos cilíndric i llarg, recobert d’escates’; comprèn diverses espècies. El mot, documentat des del s. XIII, deriva del llat. vg. o tardà SĒRPE(M), ac. de SERPES (cl. SĒRPENS, SĒPENTIS, part. actiu de SERPERE ‘arroseggar-se’), que va substituir el mot anterior, ANGUIS, per a evitar el nom directe referit a un ésser maligne (< BESTIA SERPENS); cf. it. *serpe*, oc. *serp*, cast. ant. i dial. *sierpe*. SĒRPE(M) ha donat s[e]rp [f.] ([m.] 3, 6; *alserp* [m.] 154) pràcticament a tot el domini, amb [e], com correspon a la ē (LĒPORE > *llebre*, PĒLLE > *pell*), a excepció dels parlars ribagorçans on la vocal és oberta, s[ɛ]rp 86, 89, 90, 93, 115, 144; altres var.: [θ]erp 100, 108, amb interdental; *ser* 157, amb pèrdua de la labial final, probablement a partir del pl. *sers* (així a la loc. 78) o de contextos com *ser d’àvia* 157; *asserp*, amb pròtesi vocàlica generada per fonosintaxi; *alserp* 154, “per l’habitual intrusió valenciana de *al-*-pseudoaràbitzant en lloc de *a-*” (DECat) (cf. semblantment *alcurçó* ‘escurçó’, *almetla* ‘ametlla’, *alvenc* ‘avenc’, etc.). La var. llat. SĒPENTEM (ac. de SĒRPENS) ha generat una forma semiculta *serpent* 49, 188, alg. *serpent* 85, m., però també, amb marca de *f.*, *serpenta* 85.

Colobra (s. XIII) prové del llat. CŌLŪBRA, que significava ‘serp verinosa’; a comparar amb el port. *cobra*, fr. *couleuvre* i l’oc. *colòbra*, que hauria contribuït a la seva presència en ross., sense oblidar el seu ús antic, present també en topònims com els illots *Columbrets*

(< COLUBRĒTUM ‘lloc de serps’) i possiblement *Sa Calobra*, referit inicialment “a la forma serpentejant del torrent de Pareis, que desemboca a Sa Calobra” (*Onomasticon*, I: 89). *Culebra* és un manlleu al cast., on és monoftongació de *culebra*.

Alguns inf. donen notícies de classes de serps: *ser de secà* 157, *serp verda* 39, 44, 51, *serp blanca* 39, 44, 51, 109, *pereferit* 39, *pardalera* “no toquen l’aigua” 161, *pudenta* “dins l’aigua” 161, *serp de picarol* 63. La *Anguis fragilis* coneix diversos noms: *vidriol* 41, “en tocar-lo, es trencà ràpidament” 89, 97, “més petitet, negre de dalt i blanc de baix” 103 (cf. *culebra cristalina*, Toledo [ALeCMan, mapa 7]); *serpent vidre* o *escanyacavalls* 7; *nina* “com mitja serp” 18, 23, 32, 36, 37; *serp noia* 60; *llisona* 30, “té el cap gros i el cos petit” 39, 45; *serp ciegues* 116; alguns inf. la consideren, a tort, verinoses (32, 37, 103) i algun considera la *serpent* “més grossa que la *serp*” 49. *Escurçó d'aigua* 29 té un nucli provinent del llat. vg. *EXCURTIONE (cf. mapa 1058) i un determinant que situa el rèptil en el medi més freqüent; semblantment *serp d'aiga* 44, *serp d'aigua* 109, *ser d'àvia* 157.

Per als noms de ‘serp’ a la Romania, amb la seva motivació, veg. Saramandu, 2001.

Geogràficament, cal subratllar l’ús general de *serp*, l’afí a l’oc. *colòbra* (o potser interferit) i la presència marginal del cast. *culebra*.

Són mots normatius *serp*, *serpent*, des del DOrt, 1917, i *colobra*, des del DG₁, 1932.